

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 8, 2021 | 26.08.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.8.95](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.95)

УДК 338.001.36:65.016.8

*I. В. Минчинська,
к. е. н., старший викладач кафедри економіки підприємства,
Університет державної фіскальної служби України
ORCID ID: 0000-0003-2221-7860*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

*I. Mynchynska
PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Enterprise Economics,
The University of the State Fiscal Service of Ukraine*

EFFECTIVENESS OF STATE REGULATION OF ENTERPRISES BANKRUPTCY IN UKRAINE

Стаття присвячена оцінці ефективності державного регулювання банкрутства підприємств в Україні на основі аналізу результативності розгляду справ про банкрутство підприємств в Україні протягом 1996-2019 рр. Для аналізу динаміки показників банкрутства встановлено періоди кризового функціонування економіки України 1991-2020 рр.

Досліджено залежність показників питомої ваги збиткових підприємств в економіці та питомої ваги підприємств щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство в загальній кількості підприємств в Україні. Проведено порівняльний аналіз питомої ваги підприємств визнаних банкрутами в загальній кількості суб'єктів господарювання в зарубіжних країнах та Україні. Встановлено залежність збитковості вітчизняних підприємств від періодів кризового функціонування економіки України. Доведено залежність показники банкрутства підприємств в Україні від особливостей нормативно-правового регулювання в даній сфері. Виявлено, що законодавство в сфері регулювання банкрутства підприємств не сприяло відновленню платоспроможності боржників в процедурах банкрутства протягом 1996-2019 рр.. Виявлено низькі значення показника санації підприємств у справах про банкрутство та тенденцію до зниження його рівня протягом 1996-2019 рр., що також вказує на низьку ефективність державного регулювання банкрутства підприємств в напрямку його запобігання в Україні.

Зроблено загальний висновок щодо низької ефективності державного регулювання банкрутства підприємств в Україні та необхідності створення ефективного організаційно-економічного механізму запобігання банкрутству підприємств в Україні в умовах кризи зумовленої пандемією COVID-19.

The article is devoted to the assessment of the effectiveness of the state enterprises bankruptcy regulation in Ukraine. The research was conducted on the basis of an analysis of bankruptcy proceedings effectiveness in Ukraine during 1996-2019. The urgency of the research is due to

the need to implement measures of state regulation aimed at preventing enterprises bankruptcy in the economic crisis caused by the pandemic COVID-19 in Ukraine.

In order to analyze the dynamics of bankruptcy indicators, the periods of economic crisis in Ukraine's economy during 1991-2020 were determined. The definition of crisis periods was carried out using the basis of the analysis of Ukraine's GDP indicator dynamic. The indicators dependence of the share of unprofitable enterprises and the share of enterprises in respect of which bankruptcy proceedings have been initiated were studied. A comparative analysis of the share of bankrupt enterprises in the total number of enterprises in foreign countries and in Ukraine. As a result of the analysis, no relationship was found between the number of insolvent enterprises and bankrupt enterprises. The dependence of insolvency of domestic enterprises on the periods of economic crisis in Ukraine is established. It is determined that the indicators of enterprises bankruptcy in Ukraine depend to a greater extent on the peculiarities of legal regulation in this area. Based on the effectiveness of bankruptcy proceedings, it was established that the legislation in the field of enterprises bankruptcy didn't help to restore the debtors solvency in bankruptcy proceedings. Low values of the reorganization indicator of enterprises in bankruptcy cases were revealed. It's established that the dynamics of the indicator of reorganization of enterprises tends to decrease during 1996-2019. This indicates the low effectiveness of state regulation of bankruptcy of enterprises in the direction of its prevention. During the analyzed period, a significant increase in the size of property (monetary) claims of creditors with a simultaneous decrease in the number of considered bankruptcy cases generally and submitted applications of creditors particularly.

The general conclusion on the low effectiveness of the bankruptcy enterprises state regulation in Ukraine is made. Stated the need for an effective organizational and economic mechanism to prevent the bankruptcy of enterprises in crisis caused by the COVID-19 pandemic in Ukraine.

Ключові слова: економічна криза; державне антикризове регулювання; державне регулювання банкрутства підприємств; запобігання банкрутству підприємств; банкрутство підприємств; збиткові підприємства; підприємства, визнані банкрутами; ліквідовані підприємства; майнові (грошові) вимоги кредиторів.

Keywords: economic crisis; state anti-crisis regulation; state regulation of bankruptcy; bankruptcy prevention of enterprises; bankruptcy of enterprises; un-profitable enterprises; bankrupts; close out in case of insolvency; property claims (monetary) of creditors.

Постановка проблеми. Формування ринкової моделі економічної системи в перші роки незалежності України та її подальша трансформація супроводжуються кризовими явищами в економіці. Хоча кризи є невід'ємною складовою процесу розвитку будь-якої економічної системи, в Україні, з її нестабільним економічним та політичним середовищем, низьким рівнем правового регулювання та якістю реформ, вони мають значний вплив на економіку, що, з-поміж іншого, створює передумови для неплатоспроможності та можливого банкрутства підприємств.

Особливої гостроти дана проблема набуває в світлі економічної кризи, що розгорнулася в Україні внаслідок обмежень зумовлених пандемією COVID-19. Запровадження обмежень для боротьби з коронавірусною інфекцією спричинило згорання бізнесу та закриття підприємств в багатьох сферах економічної діяльності, що призвело до величезних економічних втрат та зростання безробіття. Українська економіка демонструвала падіння ще до початку пандемії, а карантинні обмеження суттєво його пришвидшили та поглибили. В таких умовах закономірним є зростання кількості неплатоспроможних підприємств, а з припиненням дії тимчасових змін в процедурі банкрутства протягом періодів дії карантинних обмежень, можливе значне зростання кількості банкрутств підприємств.

В зв'язку з цим, як свідчить світовий досвід, важливим є державне антикризове регулювання спрямоване на запобігання та ефективне подолання банкрутства підприємств, як основного елементу економічної системи, з метою відновлення платоспроможності потенційно життєздатних та ефективної ліквідації тих підприємств, подальша діяльність яких не можлива. З огляду на це, актуальність даної теми не викликає сумнівів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи окремі аспекти банкрутства вітчизняних підприємств, багатьма українськими ученими, зокрема, І. Єпіфановою [7], І. Нескородевою та О.

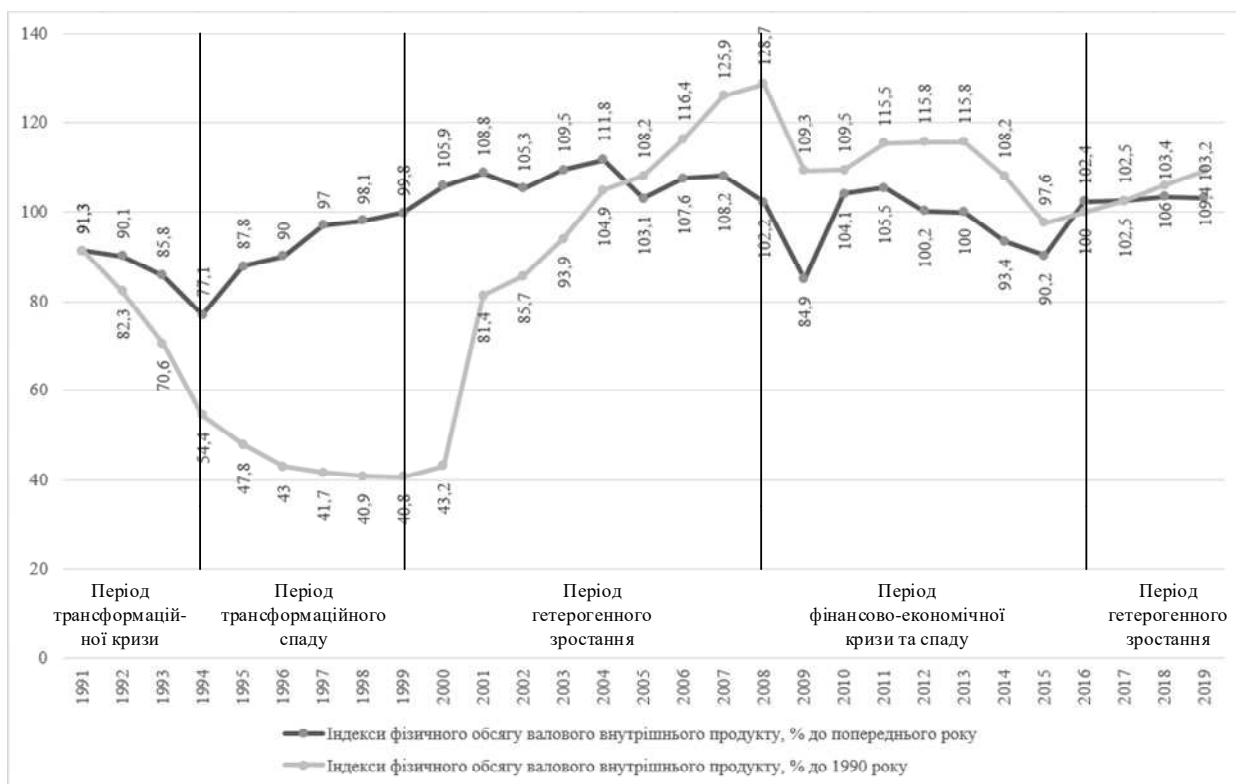
Терванесовою [12], П. Брін та А. Бондаренко [5], О. Кравченко [8], Є. Руденком [15], Д. Долбневою [6], переважно проводився аналіз статистичних показників банкрутства підприємств або на основі обмеженого їх переліку, або за окремі часові проміжки часу. Проте, комплексні дослідження ефективності державного регулювання банкрутства підприємств в Україні не проводилися.

Формулювання цілей. Зважаючи на актуальність зазначеної проблематики, а також фрагментарність досліджень в даній сфері, вважаємо за необхідне оцінити результативність державного регулювання банкрутства підприємств протягом всього періоду функціонування інституту банкрутства в Україні на основі проведення аналізу показників банкрутства підприємств в залежності від періодів кризового функціонування економіки України, а також особливостей нормативно-правового регулювання в даній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільшу загрозу для стабільного функціонування національної економіки становлять макроекономічні кризи, оскільки їх наслідки проявляються в скороченні виробництва, і, як наслідок, падінні ВВП, зменшенні податкових надходжень і зростанні бюджетного дефіциту, розбалансуванні грошово-кредитної сфери, скороченні обсягів зовнішньої торгівлі та погіршенні платіжного балансу, зниженні обсягів інвестицій, неплатоспроможності та банкрутстві підприємств, зростанні безробіття та інших негативних соціально-економічних явищах.

Кризи макроекономічного рівня позначаються на діяльності підприємств, і зумовлюють, разом із внутрішніми причинами, виникнення криз на мікроекономічному рівні, тобто на рівні підприємств, що призводить до їх неплатоспроможності та банкрутства.

Вважається, що в періоди економічних криз кількість неплатоспроможних та збанкрутілих підприємств значно зростає. В зв'язку з цим, важливим є встановлення таких періодів в економіці України для їх подальшого співставлення з динамікою показників неплатоспроможності та банкрутства підприємств. Для встановлення таких періодів використовують індикатори або показники з відповідним їх поділом на групи, що об'єднують макроекономічні показники, показники виробництва та фінансово-кредитної системи [9, с. 15]. Перелік таких показників може бути достатньо великим. Для ідентифікації періодів економічних спадів та криз найбільш універсальними та поширеними є макроекономічні показники, що відображають спад ділової активності [14, с. 60], головним серед яких є обсяг виробництва та валовий внутрішній продукт (ВВП), саме тому останній був використаний в якості індикатора для встановлення періодів кризового функціонування економіки України (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка ВВП України та етапи кризового функціонування її економіки в 1991-2019 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [13, с. 282; 16, с. 39; 20]

Погоджуючись із періодизацією етапів кризового функціонування економіки України, що наведена в працях вітчизняних науковців [13, с. 282; 16, с. 39], на основі аналізу динаміки показника ВВП (рис. 1), як

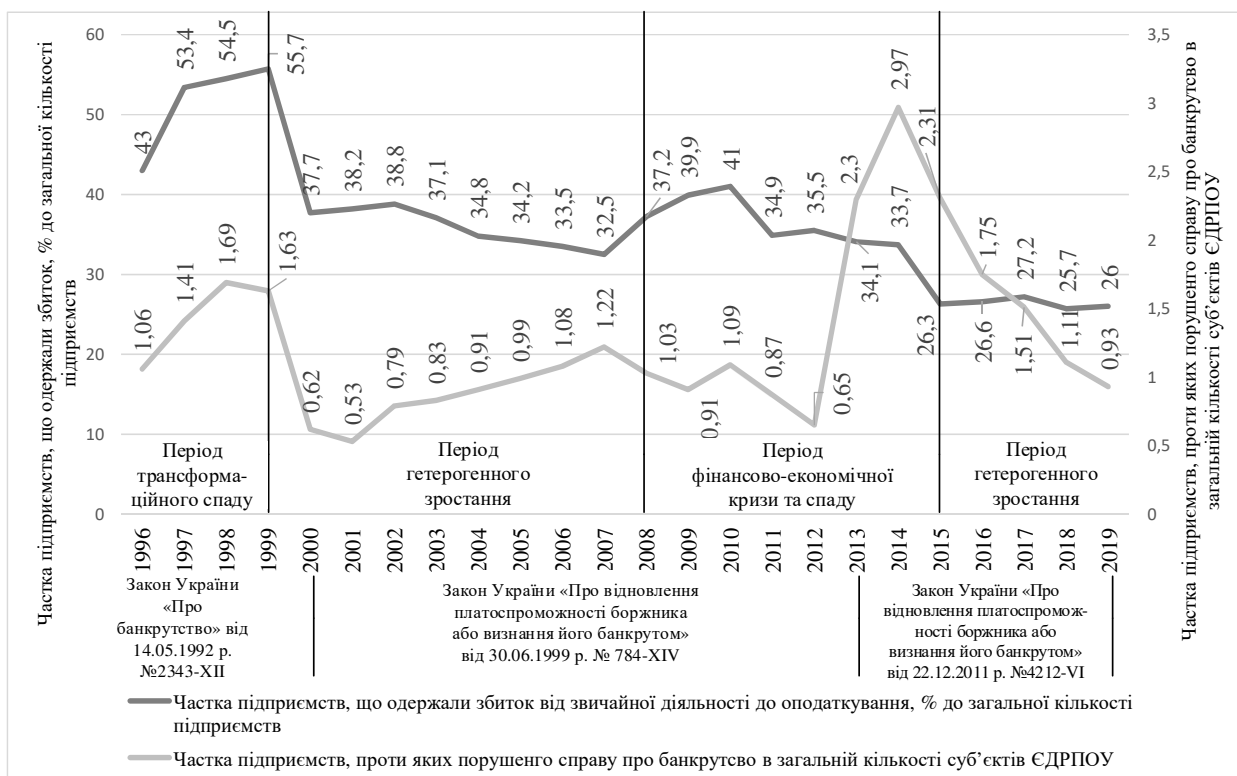
основного індикатора циклічної динаміки, встановлено наступні періоди кризового функціонування економіки України протягом 1991-2020 рр. (табл. 1).

Таблиця 1.
Періоди кризового функціонування економіки України протягом 1991-2020 рр.

Періоди кризи	Характеристика періоду
1991-1994 рр.	Революційні перетворення економічної системи, що характеризуються трансформаційною кризою переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки
1995-1999 рр.	Реформування економічної системи характеризувався продовженням трансформаційного спаду
2000-2007 рр.	Гетерогенне зростання економіки
2008-2015 рр.	Фінансово-економічна криза та спад
2016-2019 рр.	Гетерогенне зростання економіки
2020-2021 рр.	Економічна криза зумовлена впливом пандемії COVID-19

Джерело: сформовано автором за даними рис. 1 та [13, с. 282; 16, с. 39]

Банкрутство підприємств є наслідком збиткової їх діяльності протягом певного періоду часу, тому, очевидно, кількість банкрутств залежить від кількості збиткових підприємств в економіці України, проте прямої залежності протягом аналізованого періоду не було виявлено за винятком 1996-2001 рр. (рис. 2). В інші періоди спостерігалася або обернена залежність – при зменшенні питомої ваги збиткових підприємств, спостерігалася збільшення частки підприємств відносно яких порушувалися справи про банкрутство, зокрема протягом 2002-2012 рр., або відсутність взаємозв'язку – 2013-2019 рр. Це дозволяє висунути гіпотезу щодо залежності кількості підприємств щодо яких порушуються справи про банкрутство не стільки від кількості збиткових підприємств, що функціонують в економіці України, хоча і вона має значення, а більшою мірою від особливостей нормативно-правового забезпечення державного регулювання процесів банкрутства.

Рис. 2. Динаміка показників питомої ваги збиткових підприємств та підприємств щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство в загальній кількості об'єктів ЄДРПОУ¹ за 1996-2019 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [21; 22; 23; 24; 25; 26, с. 5; 27, с. 5; 28, с. 12; 29, с. 81; 30, с. 65]

¹ Враховуючи відсутність статистичних даних щодо кількості суб'єктів господарювання великого середнього, малого та мікропідприємництва за 1996-2019 рр. наведено кількість об'єктів ЄДРПОУ.

Вважається, що в Україні питома вага підприємств визнаних банкрутами знаходиться на високому рівні, тому вважаємо за необхідне провести порівняльний аналіз кількості підприємств визнаних банкрутами в зарубіжних країнах (табл. 2) та Україні (табл. 3).

Таблиця 2.
Питома вага підприємств визнаних банкрутами в зарубіжних країнах

Назва країни	Період	Питома вага банкрутств в загальній кількості компаній, %	Наявність процедур реорганізації	Назва країни	Період	Питома вага банкрутств в загальній кількості компаній, %	Наявність процедур реорганізації
Австралія	1990-1999	2,10	Так	Перу	1993-1998	0,05	Так
Австрія	1990-1999	1,33	Так	Південна Корея	1990-1998	0,17	Так
Аргентина	1992-1999	0,12	Так	Польща	1990-1996	0,23	Так
Бельгія	1990-1999	2,59	Так	Португалія	1991-1999	0,08	Так
Великобританія	1992-1998	1,58	Так	Росія	1995-1998	0,31	Так
Гонконг	1990-1998	0,55	Так	Сінгапур	1990-1999	3,06	Так
Греція	1990-1994	0,29	Так	США	1990-1999	3,56	Так
Данія	1990-1999	1,53	Так	Таїланд	1990-1999	0,12	Так
Ірландія	1990-1999	2,74	Так	Туреччина	1998-1999	0,86	Так
Іспанія	1990-1999	0,02	Так	Угорщина	1992-1996	1,99	Так
Італія	1990-1996	0,54	Так	Фінляндія	1990-1998	4,14	Ні
Канада	1990-1998	2,96	Так	Франція	1990-1999	2,62	Так
Колумбія	1996-1999	0,16	Так	Чехія	1992-1996	1,49	Так
Нідерланди	1990-1999	1,30	Так	Чилі	1990-1999	0,28	Так
Німеччина	1992-1998	1,03	Так	Швейцарія	1990-1998	3,33	Так
Нова Зеландія	1993-1998	3,67	Ні	Швеція	1990-1999	7,61	Так
Норвегія	1990-1998	1,83	Так	Японія	1990-1999	0,22	Так
ПАР	1990-1999	4,62	Так				

Джерело: сформовано автором за даними [19]

Наведені статистичні дані щодо кількості підприємств визнаних банкрутами в зарубіжних країнах (табл. 2) свідчать, що питома вага таких компаній² переважно знаходиться на рівні від 0,2% до 3,0%, в середньому – 1,69%.

Враховуючи відсутність статистичних даних щодо загальної кількості зареєстрованих в Україні підприємств протягом 1990-2009 рр., для проведення порівняльного аналізу розрахунки питомої ваги визнаних банкрутами підприємств в загальній їх кількості автором проведено за 2010-2019 рр. (табл. 3).

² Під компаніями розуміємо, відповідно до вітчизняної термінології, юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Таблиця 3.
Питома вага підприємств визнаних банкрутами в загальній кількості суб'єктів господарювання в Україні в 2010-2019 рр.

Назва закону	Рік	Питома вага підприємств визнаних банкрутами, % ³	Назва реорганізаційних процедур
Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.1999 р. № 784-XIV (набрав чинності 01.04.2000 р.)	2010	0,49	Санація
	2011	0,61	Санація
	2012	0,47	Санація
Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22.12.2011 р. № 4212-VI (набрав чинності 19.01.2013 р.)	2013	0,33	Санація
	2014	0,17	Санація
	2015	0,12	Санація
	2016	0,11	Санація
	2017	0,09	Санація
2018	0,07	Санація	
Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII (набрав чинності 23.04.2019 р.)	2019	0,06 ⁴	Санація

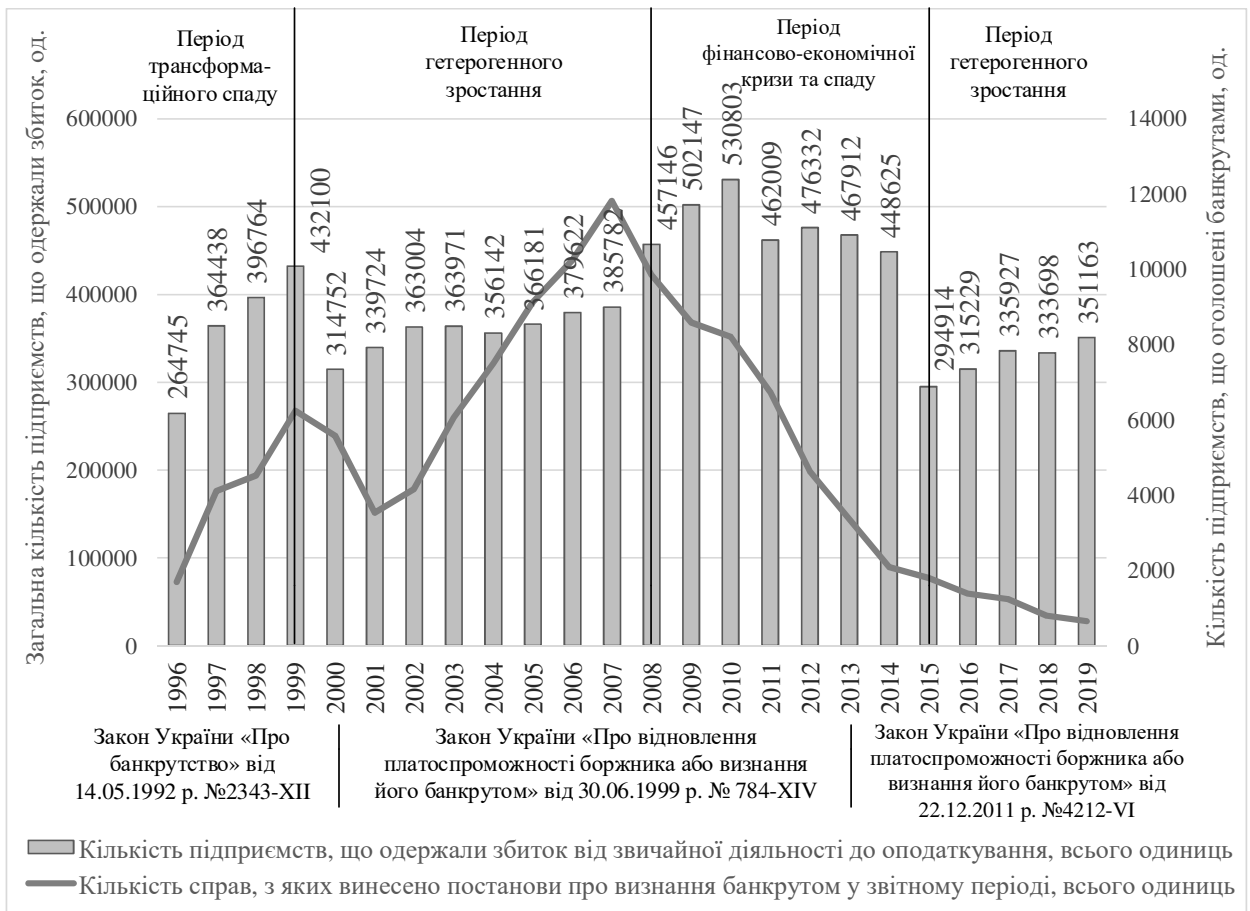
Джерело: розраховано та сформовано автором за даними [1; 2; 3; 4; 21; 22; 23; 24; 25; 26, с. 5; 27, с. 5; 28, с. 12; 29, с. 81; 30, с. 65]

В Україні питома вага підприємств визнаних банкрутами в середньому становить 0,25% від загальної кількості суб'єктів господарювання, що співставно із показниками країн, що мають низькі значення даного показника в світі. Це дозволяє зробити висновок про те, що кількості підприємств, що оголошуються банкрутами, не свідчить про ефективність державного регулювання банкрутства.

Протягом аналізованого періоду не виявлено прямої залежності між кількістю підприємств, що працюють зі збитками та підприємств, що ліквідуються в процедурах банкрутства (рис. 3), на що вказують окремі учені [7].

³ Розраховано на основі загальної кількості юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (без урахування банків).

⁴ Враховуючи набрання чинності Кодексу України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII з 23.04.2019 р., допускаємо, що дані щодо постанов про визнання боржників банкрутами в 2019 р. винесені із застосуванням Закону України від 22.12.2011 р. № 4212-VI.

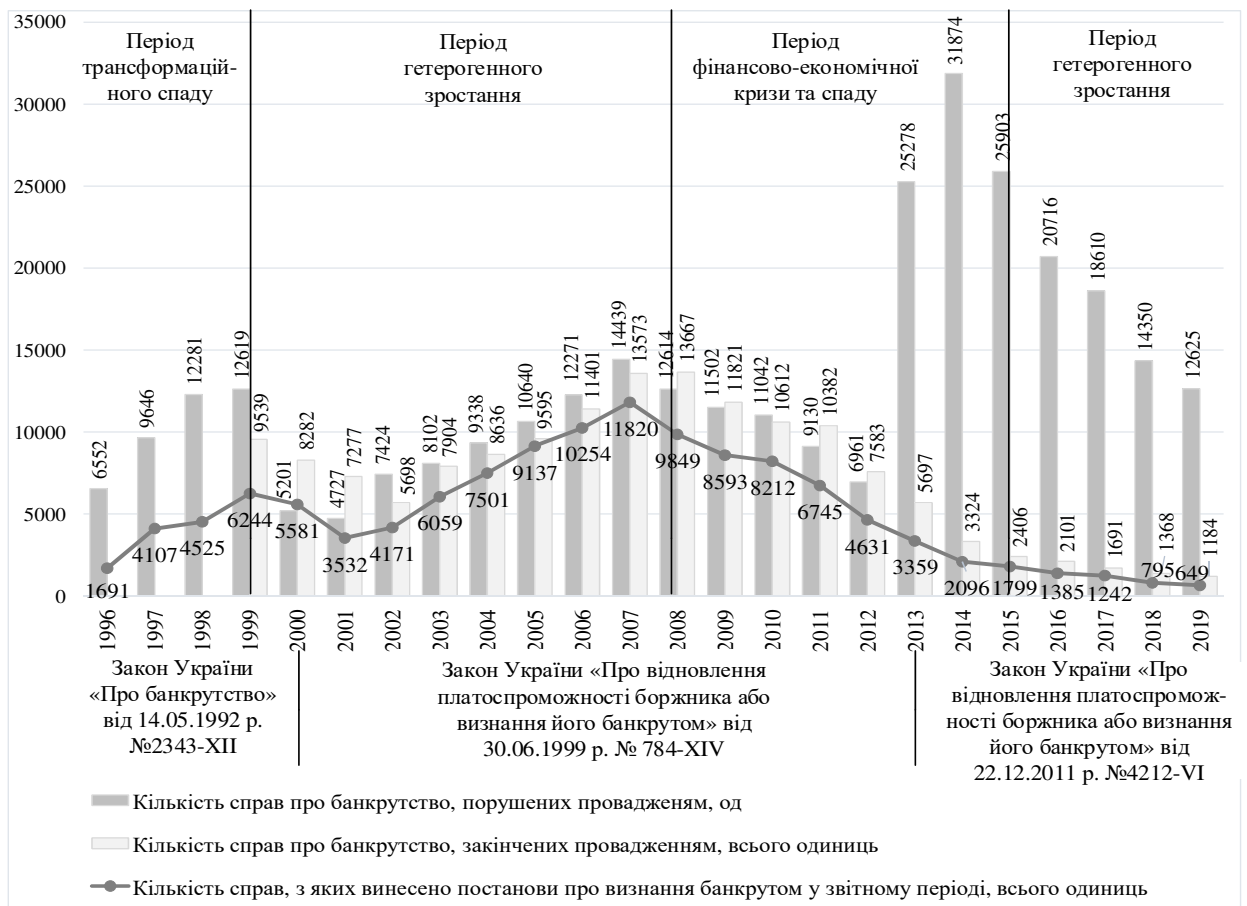

Рис. 3. Динаміка кількості збиткових підприємств та кількості підприємств визнаних банкрутами в Україні протягом 1996-2019 рр.

Джерело: сформовано автором за даними [21; 22; 23; 24; 29; 30; 31].

Підприємство може тривалий час знаходитися в кризовому стані, проте отримання збитків суб'єктом господарювання, згідно законодавства не є підставою для відкриття провадження у справі про банкрутство боржника. Такою підставою є невиконання ним грошових зобов'язань. Очевидно, хронічна збитковість підприємства призводить до утворення заборгованості перед кредиторами, власними працівниками, державою в особі державної податкової служби та інших органів стягнення, внаслідок чого кредитори будуть ініціювати відкриття провадження у справі про банкрутство таких боржників для повернення заборгованості.

Збитковість вітчизняних підприємств залежить від періодів кризового функціонування економіки України (рис. 2), проте динаміка показників банкрутства більшою мірою залежать від особливостей нормативно-правового регулювання в даній сфері та пов'язаних з ним очікувань кредиторів (рис. 4).

Рис. 4. Динаміка кількості справ про банкрутство підприємств порушених і закінчених провадженням та кількості винесених постанов про визнання підприємства банкрутом в 1996-2019 рр.

Джерело: сформовано автором за даними [21; 22; 23; 24]

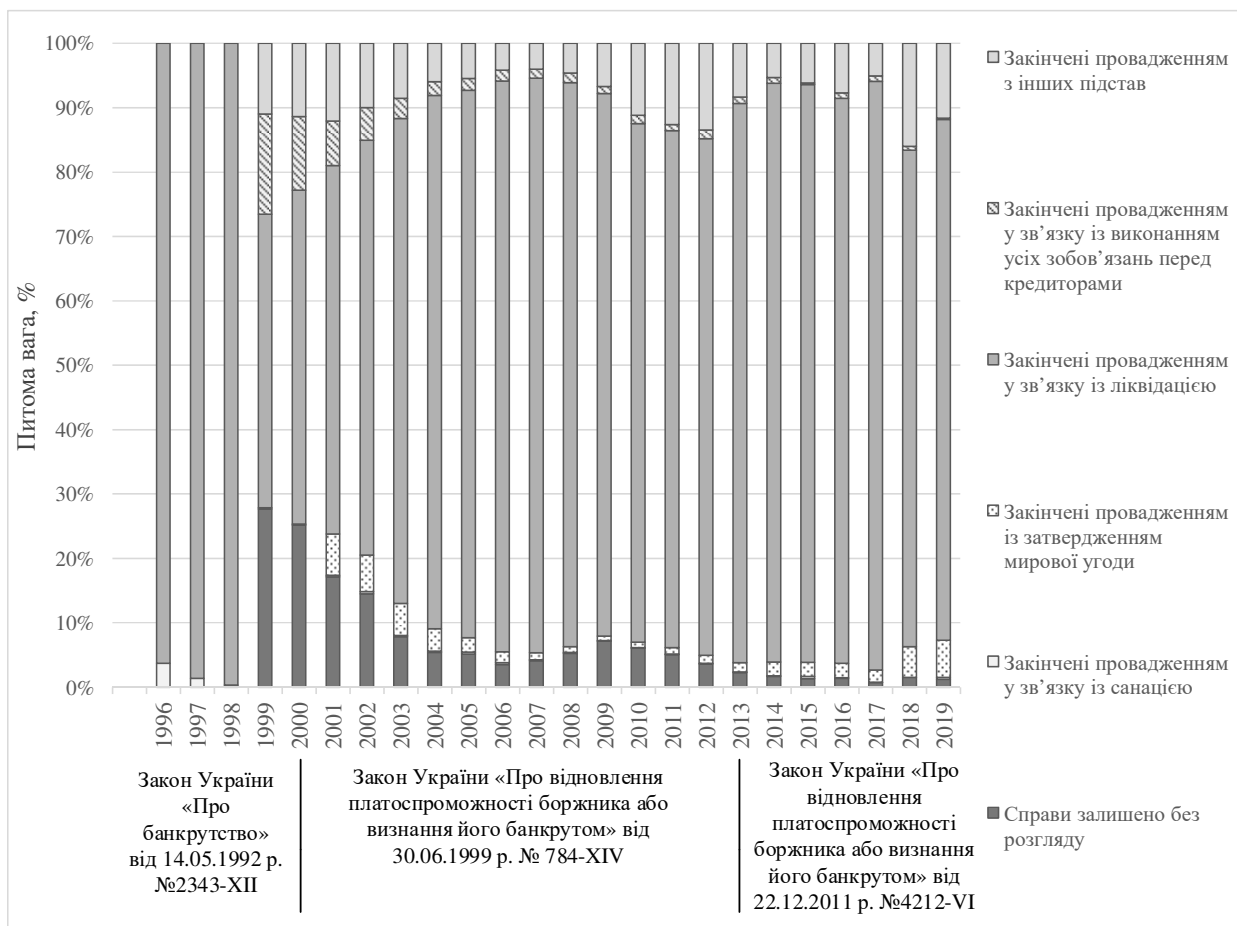
Динаміки показників господарського судочинства у справах про банкрутство свідчить про відсутність прямої залежності збільшення кількості таких справ в періоди кризового функціонування економіки України, крім кризового періоду 1996-1999 рр., при цьому спостерігається залежність кількості поданих заяв про банкрутство та порушених провадженням справ в періоди очікування кредиторів введення в дію нових редакцій Закону України «Про банкрутство» від 14.05.1992 р. № 2344-XII (далі по тексту – Закон № 2343-XII) [2] – Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.1999 р. № 784-XIV (далі – Закон № 784-XIV) [3] та Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22.12.2011 р. № 4212-VI (далі – Закон № 4212-VI) [4] або одразу після їх введення, що підтверджує тезу щодо значного впливу нормативно-правового регулювання відносин в даній сфері на показники банкрутства підприємств.

Встановлено, що питома вага справ про банкрутство, що розпочаті провадженням в загальній кількості поданих заяв про визнання боржника банкрутом також варіюється, в залежності від редакції закону – найбільша питома вага справ про банкрутство порушених провадженням, спостерігалася протягом 2013-2019 рр. – періоду дії Закону № 4212-VI [4] – 87,29%. Загалом встановлено, що в середньому питома вага справ про банкрутство порушених провадженням в загальній кількості поданих заяв про визнання боржника банкрутом складає – 79,78%. Низькі значення показника питомої ваги справ про банкрутство порушених провадженням в загальній кількості поданих заяв протягом 2011-2012 рр. (61,65% та 61,11% відповідно) пояснюється значно меншою кількістю поданих заяв від податкових органів щодо порушення справ про банкрутство підприємств у зв'язку з наявністю у них простроченої податкової заборгованості [17], оскільки розгляд таких справ здійснюється за спрощеною процедурою і має високу питому вагу відкриття проваджень на основі поданих заяв.

Стрімке зростання в 2013-2014 рр. кількості порушених провадженням справ про банкрутство (рис. 4), пояснюється збільшенням кількості поданих заяв про порушення справи про банкрутство з боку кредиторів внаслідок їх очікувань протягом 2011-2012 рр. набуття чинності Закону № 4212-VI [4], що був прийнятий 22.12.2011 р., проте набрав чинності 19.01.2013 р., з метою уникнення процесуальних проблем розгляду справи за двома редакціями Закону одночасно, а подальше збільшення їх кількості – військовими подіями на Сході України, анексією територій та пов'язаною з нею соціально-економічною нестабільністю.

Зменшення кількості справ закінчених провадженням протягом 2000-2002 рр. та 2009-2017 рр., особливо з урахуванням значного збільшення кількості порушених справ про банкрутство протягом 2013-2019 рр., коли кількість справ про банкрутство порушених провадженням значно перевищувала кількість справ закінчених провадженням (рис. 4), загалом свідчать про неефективність процедур банкрутства в Україні.

Результативність розгляду справ про банкрутство вказує на те, що законодавство в даній сфері [2; 3; 4] не сприяло відновленню платоспроможності підприємств-боржників в процедурах банкрутства – кількість ліквідованих підприємств становила найбільшу питому вагу серед розглянутих справ про банкрутство протягом аналізованого періоду (рис. 5). Це вказує на низьку ефективність державного регулювання процесів банкрутства в Україні.

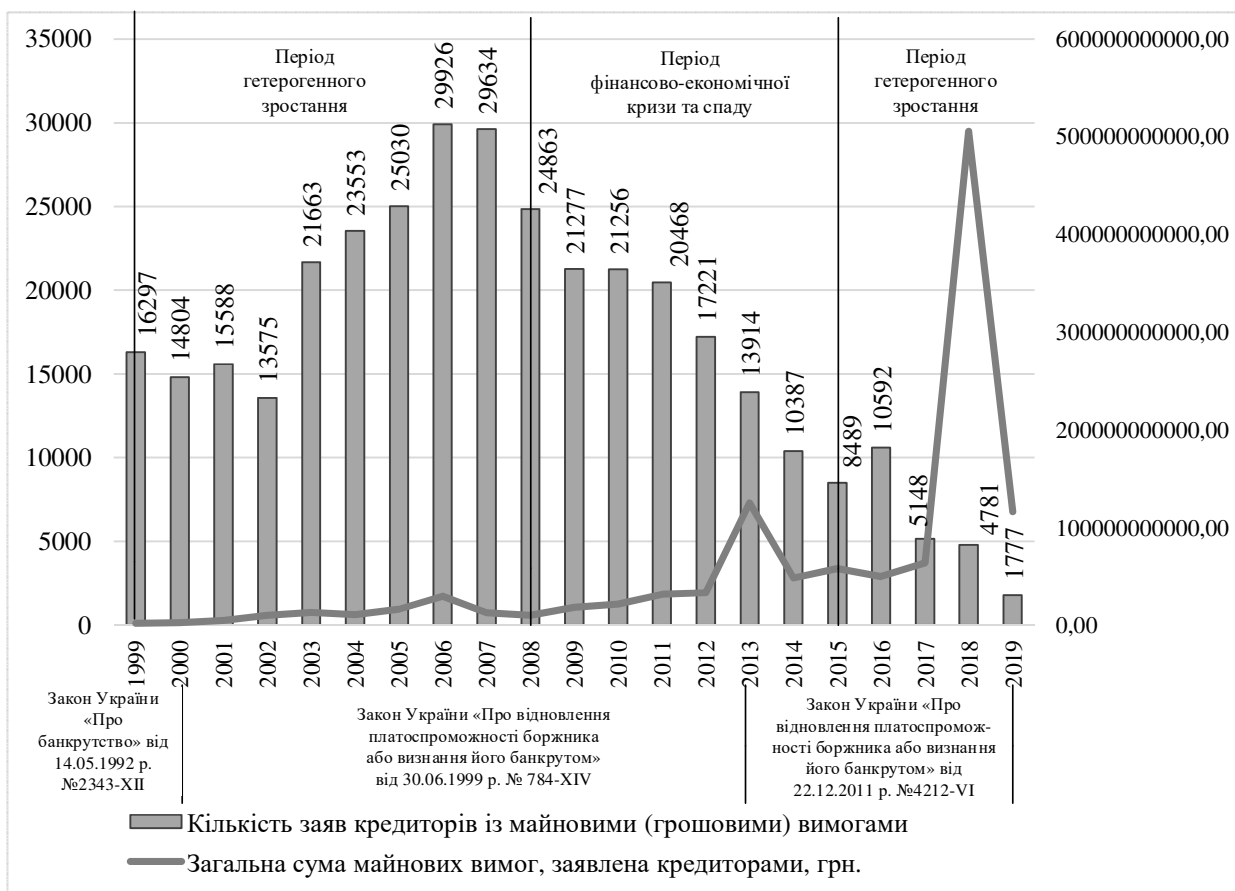
Рис. 5. Питома вага справ про банкрутство підприємств закінчених провадженням в розрізі винесених постанов протягом 1999-2019 рр.

Джерело: сформовано автором за даними [21; 22; 23; 24].

Протягом 1996-2019 рр. постерігається вкрай низький рівень показника розглянутих справ про банкрутство із затвердженням процедури санації. Питома вага підприємств щодо яких було затверджено процедуру санації становила: в середньому 0,35% протягом 1996-1999 рр.; 0,19% – в 2000-2012 рр. та 0,15% – в 2013-2019 рр. Саме даний індекс, на нашу думку, дозволяє оцінити такі важливі аспекти ефективності державного регулювання процесів банкрутства підприємств, як можливості його запобігання та створення умов для продовження функціонування підприємств, як цілісної бізнес-одиниці, не залежно від зміни власника та організаційно-правової форми господарювання. Також, спостерігається тенденція до зменшення кількості справ із затвердженням мирової угоди – з 23,39% в 1996 р. до 1,59% в 2017 р.

На тлі зменшення кількості розглянутих справ про банкрутство протягом 2008-2019 рр. (рис. 4) відбувалося значне зростання розміру майнових вимог кредиторів (рис. 6), як заявлених кредиторами, так і визнаних судом в процесі розгляду справи про банкрутство боржника. Загальна тенденція до зменшення кількості розглянутих справ не співвідноситься із суттєвим збільшенням розміру заявлених до стягнення майнових вимог кредиторів [17]. Питома вага визнаних судом майнових вимог заявлених кредиторами мала значну диференціацію показника по рокам – від 19,05% в 2006 р. до 91,84% в 2019 р., з найнижчими значеннями в ті роки, коли набували чинності нові редакції Закону № 2344-ХІІ [2] – Закони № 784-ХІV [3] та № 4212-VI [4], що, на нашу думку, свідчить про недосконалість кожної з зазначених редакцій Закону № 2344-ХІІ [2].

Протягом аналізованого періоду спостеріглося значне зростання як загальної суми майнових вимог кредиторів, так і майнових вимог кредиторів в розрахунку на одну заяву, при загальному зменшенні кількості поданих заяв протягом 2007-2019 рр. (рис. 6), при цьому рівень задоволення цих вимог протягом зазначеного періоду склав 9,41 центів на 1 дол.

Рис. 6. Характеристика майнових (грошових) вимог кредиторів у справах про банкрутство, що закінчені провадженням протягом 1999-2019 рр.

Джерело: сформовано автором за даними [21; 22; 23; 24]

Низький рівень повернення боргів в процедурах банкрутства пов'язаний, на нашу думку, з незаконними діями боржника щодо виведення активів з метою їх приховування, а вкрай низька питома вага санаційних процедур пояснюється недовірою кредиторів, які запобігаючи виникненню зазначеної вище ситуації намагаються розгляд справи про банкрутство закінчити із затвердженням саме ліквідаційної процедури, щоб якнайшвидше реалізувати майно боржника для відшкодування заборгованості, що, як правило, призводить до його продажу за половину від ринкової вартості.

Низький рівень ефективності державного регулювання банкрутства в Україні засвідчує Індикатор «Вирішення неплатоспроможності» Проекту «Ведення бізнесу». Не зважаючи на покращення загальної позиції України в ньому починаючи з 2013 р., позиція за індикатором Вирішення неплатоспроможності, продовжує залишатися на вкрай низькому рівні: в 2017-2020 рр. – відповідно 150, 149 та 145 місця серед 190 країн [18]. Вкрай низькі позиції України в рейтингу за Індикатором «Вирішення неплатоспроможності» зумовлені значною тривалістю розгляду справи про банкрутство; високою вартістю здійснення процедур банкрутства; низьким показником повернення боргу для забезпечених кредиторів в результаті судової реорганізації, ліквідації або примусового стягнення боргу.

Не зважаючи на більш високий рівень ефективності державного регулювання процесів банкрутства за показником «Вирішення неплатоспроможності» протягом дії Закону № 4212-VI [4] (в середньому – 31,5 балів) та КУзПБ № 2597-VIII [1] (в 2019 р. – 31,4 балів)⁵ порівняно з Законом № 784-XIV [3] (в середньому – 25,5 балів) не змінилася а ні тривалість судового розгляду справ (в середньому 2,9 років), а ні вартість цих процедур (40,5% від вартості об'єкта нерухомості) [10]. Не зважаючи на підвищення загального рівня показника «Вирішення неплатоспроможності», коефіцієнт повернення засобів знижувався в середньому з

⁵ За рахунок більш високих оцінок індексу ефективності нормативно-правової бази індикатору «Вирішення неплатоспроможності».

9,62 центів за дол. протягом дії Закону № 784-XIV [3] до 9,13 центів за дол. протягом дії Закону № 4212-VI [4] та 9,0 - КУзПБ № 2597-VIII [1].

Зазначений рівень розглянутих вище показників зумовлюється низьким значенням одного з показників індикатору «Вирішення неплатоспроможності» – індексу ефективності нормативно-правової бази, який при максимально можливому значенню в 16 балів протягом дії Закону № 784-XIV [3] (2004-2013 рр.) знаходився на рівні 6,5 балів, а протягом дії Закону № 4212-VI [4] та КУзПБ № 2597-VIII [1] – 8,5 балів [18]. Серед показників індексу ефективності нормативно-правової бази (індекси відкриття провадження у справі, управління майном боржника, процедури реорганізації та участі кредиторів) найбільш важливим з позиції відображення ефективності державного регулювання банкрутства підприємств є індекс процедури реорганізації. Саме він відображає ступінь відповідності законодавства в сфері банкрутства передовій міжнародній практиці. Проте значення даного показника протягом дії Законів № 784-XIV [3] та № 4212-VI [4], а також КУзПБ № 2597-VIII [1] знаходилося на рівні 0,5 балів при максимально можливому значенні показника – 3 бали [18]. Низькі значення даного індексу співвідносяться з низьким рівнем показників санації підприємств у справах про банкрутство, про що нами зазначалося вище, що також є свідченням низької ефективності державного регулювання банкрутства підприємств в напрямку його запобігання.

Ефективність правової системи в країні в цілому та законодавства про банкрутство зокрема, на думку С. Клейссенса та Л. Клаппер, впливає на реєстрацію нових суб'єктів господарювання та ініціювання справ про банкрутство [19]. Тому, оцінка ефективності державного регулювання в даній сфері можлива також шляхом співставлення зазначених показників. Порівняльний аналіз показників реєстрації новостворених підприємств в Україні та в країнах Європейського Союзу вказує на низький їх рівень – кількість новостворених підприємств в Україні протягом окремих років в середньому від 5 до 6,5 разів нижчий за аналогічні показники країн членів ЄС [11]. На складність процедур реєстрації новостворених підприємств вказує також і низький рівень показника України в рейтингу «Doing Business» за індикатором «Реєстрація підприємств»⁶ [18]. Поряд з цим, протягом зазначеного періоду, при порівняно високих показниках кількості справ порушених провадженням (рис. 4) показник кількості розглянутих справ у справах про банкрутство протягом 2013-2019 рр. знаходився в середньому на рівні 11,49%. Отже, складність процедур відкриття нового бізнесу в Україні та результативність розгляду справ про банкрутство підприємств в господарських судах також є свідченням низької ефективності державного регулювання банкрутства підприємств в Україні.

Висновки. На основі проведеного аналізу встановлено, що динаміка показників неплатоспроможності вітчизняних підприємств залежить від етапу кризового функціонування економіки України, показників банкрутства – особливостей нормативно-правового регулювання в даній сфері та пов'язаних з цим очікувань кредиторів. З'ясовано, що в загальній кількості процедур банкрутства значно переважають ліквідаційні процедури, що вказує на відсутність дієвих механізмів відновлення платоспроможності підприємств в процедурах банкрутства. Аналіз динаміки показників майнових (грошових) вимог кредиторів у справах про банкрутство вказує на їх диференціацію по роках в залежності редакції Закону України «Про банкрутство» та загальну тенденцію до зростання загальної суми таких вимог при одночасному зменшенні кількості заяв кредиторів. Встановлено, що рівень задоволення вимог кредиторів не перевищує 9-10%, що свідчить про низьку результативність процедур банкрутства підприємств в Україні.

На основі проведеного аналізу показників розгляду справ про банкрутство підприємств в Україні та показників Індикатору «Вирішення неплатоспроможності» Індексу «Легкості ведення бізнесу» зроблено висновок щодо низької ефективності державного регулювання банкрутства підприємств в Україні. Зазначене вище зумовлює необхідність розробки дієвого механізму державного регулювання банкрутства підприємств в системі державного антикризового регулювання економіки, що визначає подальші перспективи проведення досліджень в даному напрямку.

Література.

1. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. 10 трав. (№ 19). Стор. 5, стаття 74.
2. Про банкрутство: Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. 4 серп. (№ 31). Стаття 440.
3. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 30.06.1999 р. №784-XIV (Нова редакція Закону України від 14.05.1992 р. № 2343-XII). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. 29 жовт. (№ 42). Стаття 378.
4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 22.12.2011 р. № 4212-VI (Нова редакція Закону України від 14.05.1992 р. № 2343-XII). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. 17 серп. (№ 32-33). Стор. 1272, стаття 413.

⁶ За індикатором «Реєстрація підприємств» в рейтингу «Doing Business» в 2004 р. Україна мала 56,4 зі 100 балів, в 2020 р. - 91,1 та 61 місце зі 190 країн в рейтингу.

5. Брінь П. В., Бондаренко А. Ю. Аналіз сучасного стану інституту банкрутства України. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Сер. : *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2013. № 69. С. 155-161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiakc_2013_69_33 (дата звернення: 20.04.2021).
6. Долбнева Д.В. Сучасні тенденції банкрутства підприємств в Україні та заходи по запобіганню їх неплатоспроможності. *Бізнес Інформ*. 2015. № 10. С. 244-250. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_10_42 (дата звернення: 20.04.2021).
7. Єпіфанова І. М. Банкрутство підприємств: спектр невирішених проблем. *Архів Електронного фахового наукового журналу «ЕКОНОМІКА: реалії часу»*. 2017. № 1 (29). С. 55-63. URL: <http://dspace.opu.ua/jsui/handle/123456789/4780> (дата звернення: 20.04.2021).
8. Кравченко О. О. Динаміка банкрутства підприємств та рівень безробіття. *Молодий вчений*. 2017. № 3. С. 691-697. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_3_162 (дата звернення: 20.04.2021).
9. Лепешкина К.Н. Развитие системы индикаторов для прогнозирования кризисов на мировом финансовом рынке. *Финансы и кредит*. 2011. №37 (469). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitiye-sistemy-indikatorov-dlya-prognozirovaniya-krizisov-na-mirovom-finansovom-rynke> (дата звернення: 25.04.2021).
10. Минчинська І. В. Оцінка ефективності законодавства про банкрутство в Україні: економіко-правовий аспект. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8267> (дата звернення: 20.05.2021).
11. Минчинська І. В. Реєстрація нових суб'єктів господарювання та ініціювання справ про банкрутство в Україні як індикатори ефективності її правової системи. *Вектори еволюції та перспективи підприємництва в умовах сучасних викликів : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні перспективи підприємництва»* (8–9 жовтня 2020 р., м. Ірпінь). Ірпінь. 2020. Ч. 1. С. 189-192.
12. Нескородєва І.І., Тереванесова О.Ю. Сучасні тенденції банкрутства підприємств в Україні та шляхи їх вирішення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. №36. С. 187–193.
13. Олешко А.А. Антикризове регулювання національної економіки: теорія і практика: монографія. Ірпінь : НУДПСУ, 2012. 350 с.
14. Пирч М. І. Теоретичні аспекти використання індикаторів ділової активності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 767. С. 56-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_767_11 (дата звернення: 18.05.2021).
15. Руденко Є.М. Сучасні тенденції банкрутства в Україні та заходи запобігання неплатоспроможності вітчизняних підприємств. *Архів Наукового вісника Херсонського державного університету*. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/147.pdf (дата звернення: 18.05.2021).
16. Савченко М. В., Шкуренко О.В. Детермінанти фінансово-економічної кризи в умовах глобалізації. *Економіка і організація управління*. 2018. Вип. 3. С. 37-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2018_3_6 (дата звернення: 18.05.2021).
17. Титич В. Справ про банкрутство поменшало, але майнові вимоги кредиторів значно зросли. *Газета «Закон і Бізнес»*. 2017. №30 (1120). URL: https://zib.com.ua/ua/36422-kilkist_sprav_pro_bankrutstvo_v_ukrainskih_sudah_zmenshilasy.html (дата звернення 05.04.2021 р.).
18. Doing Business. *WORD BANK GROUP*. 2020. URL: <https://russian.doingbusiness.org/ru/custom-query>. Screen Title (Accessed on: May 14, 2021).
19. Klapper, L. And Claessens, S. Bankruptcy Around the World: Explanations of its Relative Use. *World Bank. American Law and Economic Review*. Vol. 7. №1. 2005. pp. 253–283.
20. Економічна статистика. Національні рахунки. Валовий внутрішній продукт (1990-2019). *Державна Служба Статистики України*. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/nac_r.htm (дата звернення: 24.05.2021).
21. Зведений статистичний звіт по Україні за 1996, 1997, 1998 рр. Додаток №2 до Наказу Вищого Арбітражного Суду України від 30.10.1991 р. №7. Вищий арбітражний суд України, Київ.
22. Звіт про розгляд господарських справ місцевими судами за 2009, 2010, 2011, 2012 рр. ФОРМА №1-АС. ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Державної судової адміністрації України за погодженням з Держкомстатом України 25.07.2007 №72. Піврічна (річна). Вищий арбітражний суд України, Київ.
23. Звіт судів першої інстанції про розгляд господарських справ за 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 рр. ФОРМА №1-МС. Періодичність (піврічна, річна). ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Державної судової адміністрації України від 20.06.2013 №88. За погодженням з Держкомстатом України. Вищий арбітражний суд України, Київ.
24. Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку господарського судочинства за 2018, 2019 рр. Форма № 1-г (річна). Затверджено Наказом Державної судової адміністрації України від 23.06. 2018 № 325 за погодженням з Держстатом України.
25. Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання станом на 01.01.2016 р. *Архів даних Державної Служби Статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpoj/ukr/EDRPU_2016/ks_opfg/arh_ks_opfg_17.htm (дата звернення: 25.12.2020).

26. Статистичний бюлетень «Показники єдиного державного реєстру підприємств та організацій України станом на 1 січня 2000 року». Київ: Державний комітет статистики України, 2000. – 43 с.
27. Статистичний бюлетень «Показники єдиного державного реєстру підприємств та організацій України станом на 1 січня 2001 року». Київ: Державний комітет статистики України, 2001. – 55 с.
28. Статистичний бюлетень «Показники єдиного державного реєстру підприємств та організацій України станом на 1 січня 2006 року». Київ: Державний комітет статистики України, 2001. – 51 с.
29. Статистичний щорічник України за 2009 рік. Київ: Державне підприємство «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. - 568 с.
30. Статистичний щорічник України за 2014 рік. - Київ: ТОВ «Август Трейд», 2015. – 558 с.
31. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2018-2019 рр. *Архів даних Державної Служби Статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/fin/fin_rez/fn_ed_vsm/fn_ed_vsm_u/fn_ed_vsm_u_18.htm (дата звернення: 25.12.2020).

References.

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), “Code of Ukraine from bankruptcy proceedings”, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 19.
2. Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine “On bankruptcy”, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 31.
3. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine “On Restoring a Debtor's Solvency or Recognizing It Bankrupt”, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 42.
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine “On Restoring a Debtor's Solvency or Recognizing It Bankrupt”, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 32-33.
5. Brin', P.V. and Bondarenko, A.Yu. (2013), “Analysis of the current state of the bankruptcy institution of Ukraine”, *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu «KhPI»*. Ser. : Aktual'ni problemy rozvytku ukrains'koho suspil'stva, vol. 69, pp. 155-161, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiakc_2013_69_33 (Accessed 20 April 2021).
6. Dolbnieva, D.V. (2015), “Current trends in bankruptcy of enterprises in Ukraine and measures to prevent their insolvency”, *Biznes Inform*, vol. 10, pp. 244-250, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_10_42 (Accessed 20 April 2021).
7. Yepifanova, I.M. (2017), “Bankruptcy of enterprises: a range of unresolved issues”, *EKONOMIKA: realii chasu*, vol. 1 (29), pp. 55-63, available at: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/4780> (Accessed 20 April 2021).
8. Kravchenko, O.O. (2017), “Dynamics of bankruptcy of enterprises and unemployment”, *Molodyj vchenyj*, vol. 3, pp. 691-697, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_3_162 (Accessed 20 April 2021).
9. Lepeshkina, K.N. (2011), “Development of a system of indicators for forecasting crises in the global financial market”, *Fynansy u kredyt*, vol. 37 (469), available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-sistemy-indikatorov-dlya-prognozirovaniya-krizisov-na-mirovom-finansovom-rynke> (Accessed 25 April 2021).
10. Mynchynska, I. (2020), “Performance evaluation of bankruptcy legislation in Ukraine: economic and legal aspect”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8267> (Accessed 20 May 2021).
11. Mynchyn'ska, I.V. (2020), “Registration of new business entities and initiation of bankruptcy cases in Ukraine as indicators of the effectiveness of its legal system”, *Vektory evoliutsii ta perspektyvy pidpriemnytstva v umovakh suchasnykh vyklykiv : zbirnyk materialiv IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Ekonomichni perspektyvy pidpriemnytstva» [Vectors of evolution and prospects of entrepreneurship in the context of modern challenges: a collection of materials of the IV International scientific-practical conference "Economic prospects of entrepreneurship"]*, Irpin', Ukraine, 8-9 oct, vol. 1, pp. 189-192.
12. Neskorođieva, I.I. and Terevanesova, O.Yu. (2011), “Current trends in bankruptcy of enterprises in Ukraine and ways to solve them”, *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 36, pp. 187-193.
13. Oleshko, A.A. (2012), *Antykryzove rehuliuвання natsional'noi ekonomiky: teoriia i praktyka [Anti-crisis regulation of the national economy: theory and practice]*, NUD-PSU, Irpin', Ukraine.
14. Pynch, M.I. (2013), “Theoretical aspects of the use of indicators of business activity”, *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'viv's'ka politekhnika»*. Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku, vol. 767, pp. 56-62, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_767_11 (Accessed 18 May 2021).
15. Rudenko, Ye.M. (2014), “Current trends in bankruptcy in Ukraine and measures to prevent insolvency of domestic enterprises”, *Arkhiv Naukovoho visnyka Kherson'skoho derzhavnoho universytetu*, available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/147.pdf (Accessed 18 May 2021).
16. Savchenko, M.V. and Shkurenko, O.V. (2018), “Determinants of the financial and economic crisis in the context of globalization”, *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, vol. 3, pp. 37-47, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2018_3_6 (Accessed 18 May 2021).

17. Tytych, V. (2017), "Bankruptcy cases decreased, but creditors' property claims increased significantly", *Hazeta «Zakon i Biznes»*, vol.30 (1120), available at: https://zib.com.ua/ua/36422-kilkist_sprav_pro_bankrutstvo_v_ukrainskih_sudah_zmenshilasy.html (Accessed 05 April 2021).
18. Doing Business. World Bank Group (2021), available at: <https://russian.doingbusiness.org/ru/custom-query> (Accessed 14 May 2021).
19. Klapper, L. and Claessens, S. (2005), "Bankruptcy Around the World: Explanations of its Relative Use", *World Bank. American Law and Economic Review*, vol. 7, no. 1.
20. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Economic statistics. National accounts. Gross domestic product (1990-2019)", available at: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/nac_r.htm (Accessed 24 May 2021).
21. Supreme economic court of Ukraine (1991), *Zvedenyj statystychnyj zvit po Ukraini za 1996, 1997, 1998 rr.* [Consolidated statistical report on Ukraine for 1996, 1997, 1998], *Vyschyj arbitrazhnyj sud Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.
22. State Judicial Administration of Ukraine (2007), *Zvit pro rozghliad hospodars'kykh sprav mistsevyj sudamy za 2009, 2010, 2011, 2012 rr.* [Report on consideration of commercial cases by local courts for 2009, 2010, 2011, 2012], State Judicial Administration of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
23. State Judicial Administration of Ukraine (2013), *Zvit sudiv pershoi instantsii pro rozghliad hospodars'kykh sprav za 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 rr.* [Report of the courts of first instance on the consideration of commercial cases for 2013, 2014, 2015, 2016, 2017], State Judicial Administration of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
24. State Judicial Administration of Ukraine (2018), *Zvit sudiv pershoi instantsii pro rozghliad sprav u poriadku hospodars'koho sudochynstva za 2018, 2019 rr.* Forma № 1-h (richna) [Report of the courts of first instance on the consideration of cases in commercial proceedings for 2018, 2019. Form № 1-d (annual)], State Judicial Administration of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
25. State Statistics Service of Ukraine (2016), "Indicators of the Unified State Register of Enterprises and Organizations of Ukraine (USREOU). Number of legal entities by organizational and legal forms of management as of 01.01.2016", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpoj/ukr/EDRPU_2016/ks_opfg/arh_ks_opfg_17.htm (Accessed 25 Dec 2020).
26. State Statistics Service of Ukraine (2000), *Statystychnyj biuleten' «Pokaznyky iedynoho derzhavnoho reiestru pidpryemstv ta orhanizatsij Ukrainy stanom na 1 sichnia 2000 roku»* [Statistical Bulletin "Indicators of the Unified State Register of Enterprises and Organizations of Ukraine as of January 1, 2000"], *Derzhavnyj komitet statystyky Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.
27. State Statistics Service of Ukraine (2001), *Statystychnyj biuleten' «Pokaznyky iedynoho derzhavnoho reiestru pidpryemstv ta orhanizatsij Ukrainy stanom na 1 sichnia 2001 roku»* [Statistical Bulletin "Indicators of the Unified State Register of Enterprises and Organizations of Ukraine as of January 1, 2001"], *Derzhavnyj komitet statystyky Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.
28. State Statistics Service of Ukraine (2006), *Statystychnyj biuleten' «Pokaznyky iedynoho derzhavnoho reiestru pidpryemstv ta orhanizatsij Ukrainy stanom na 1 sichnia 2006 roku»* [Statistical Bulletin "Indicators of the Unified State Register of Enterprises and Organizations of Ukraine as of January 1, 2006"], *Derzhavnyj komitet statystyky Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.
29. State Statistics Service of Ukraine (2010), *Statystychnyj schorichnyk Ukrainy za 2009 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2009], *Derzhavne pidpryemstvo «Informatsijno-analitychne ahentstvo»*, Kyiv, Ukraine.
30. State Statistics Service of Ukraine (2015), *Statystychnyj schorichnyk Ukrainy za 2014 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2014], *TOV «Avhust Trejd»*, Kyiv, Ukraine.
31. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Financial results before taxation of enterprises by type of economic activity with the division into large, medium, small and micro enterprises in 2018-2019", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/fin/fin_rez/fn_ed_vsm/fn_ed_vsm_u/fn_ed_vsm_u_18.htm (Accessed 25 Dec 2020).

Стаття надійшла до редакції 20.08.2021 р.